

Patentní úřad 1919–1952

David Hubený

Počátky Patentního úřadu (1919–1923)

Kořeny Patentního úřadu (dále PÚ) spadají do prvopočátků nově vzniklé Československé republiky. Jeho zřízení navrhl ministr průmyslu, obchodu a živností dr. Adolf Stránský na schůzi ministerské rady dne 25. listopadu 1918, která jednala o pravomocích a šíři záběru ministerstva veřejných prací.¹

Republika navázala personálně i legislativně na dědictví habsburské monarchie. Nový stát převzal původní rakouskou normu z 11. ledna 1897 číslo 30 ř. z. a z vídeňského patentního úřadu povolala několik právníků a inženýrů, kteří se stali základním kádrem nově budované instituce (např. dr. Alois Němec, pozdější první prezident úřadu; ing. Bohuslav Pavloušek, viceprezident a přednosta právnického a zákonodárského oddělení; vrchní rada ing. Šedivka; ministerští radové dr. ing. Josef Vacek a Egon Málek, ing. Severin Daum, druhý prezident úřadu, vrchní techničtí radové dr. ing. Jiří Kunzl a dr. ing. Gustav Souček). Ti si přibrali na pomoc další odborné (právníky a techniky) a kancelářské pomocné síly.

Nábor nových odborných sil byl obtížný, protože se vyžadovala zkouška z předpisů civilního soudního řádu, náležité technické vzdělání, znalost několika světových jazyků (němčiny, francouzštiny a angličtiny), přičemž platy byly nízké. Vedle nedostatečného personálního obsazení panoval nedostatek literatury, vybavení a prostor. Patentní úřad nejprve sídlil ve Valdštejnském paláci, ale ještě v roce 1919 se přestěhoval do Celetné ulice, kde zabral palác hraběte Millesima (tzv. šlechtické kasino). Sídlilo v něm šestnáct technických referentů a čtyři právníci.² Vzorový vídeňský patentní úřad mívával 117 zaměstnanců a pro nově vznikající čs. úřad se počítalo s přibližně třetinovým počtem (42 osob). Personální úspory při-

¹ Šturz, Jan: *Patentní úřad (1919) 1929–1947. Inventář SÚA. Praha 1972, s. 1.*

² Špírk, Ludvík: *Patentování vynálezů. Patentní zákon v praktickém použití. Praha 1925, s. 1–2; Špindler, Karel: Osmdesát let Patentního úřadu v České republice. Praha 1999, s. 15–16; Jakubec, Ivan: Patentová problematika v meziválečném Československu. Dějiny vědy a techniky 3 (Rozpravy Národního technického muzea 145, 1997), s. 110; s. 115, pozn. 2.*

neslo jednak zmenšení obsluhovaného území, jednak některá drobná administrativní zjednodušení, kdy se např. v pražském patentním úřadu nemělo rozhodovat v tříčlenném senátu, nýbrž o přihláškách rozhodovali samostatní referenti, čímž opět stoupl požadavek na jejich odbornou zdatnost. Předpokládaný rozpočet pro roky 1918–1919 počítal s nemalou částkou 1 372 124 korun.³

První československý zákon, který se patentnictvím zabýval, byl zákon č. 305/1919 Sb. ze 27. května 1919, jenž přijal platnost dřívější rakouské normy 30/1897 ř. z., kterou ale především z terminologického hlediska upravil pro potřebu nového státu. Na této úpravě se podíleli i pracovníci právního oddělení PÚ. Zároveň se jmenovitě zrušila uherská norma ze 14. července 1895. Nový československý zákon se stal podkladem pro existenci Patentního úřadu a Patentního soudu, umístěných v Praze. Patentní úřad v Praze se tímto také stal jediným příslušným orgánem pro celou republiku s působností od 11. června 1919, de facto ale úřad fungoval již od ledna 1919.⁴

Zákon také upravoval situaci přihlášek podaných u patentních úřadů v dřívějších hlavních městech dualistické monarchie. Patenty udělené před vyhlášením zákona č. 305 požívaly plnou ochranu i v ČSR. Zákon zároveň umožnil jejich převedení do Československa. Tato činnost patřila mezi první úkoly PÚ. Úřad na základě zákona umožňoval zapsání a rozšíření patentů i na území Československa a pokračování v přihlašovacím řízení u již podaných přihlášek. Prvním československým patentem uděleným na převedený rakouský patent byl P 70/1918, číslo patentu 71 354. Prvním československým patentem uděleným na první československou přihlášku byl P 1/1918, číslo patentu 4771.

Československo v letech 1918–1925 převzalo z Rakouského císařství celkem 6506 patentů, tj. přibližně jednu třetinu tehdy udělených patentů v republice.⁵ Jen v letech 1918–1919 bylo celkem podáno 5217 patentových přihlášek a koncem roku 1919 již existovalo 859 platných patentů. O rok později, tedy v roce 1920, bylo podáno již 9716 přihlášek a na konci

³ Národní archiv (dále NA), fond Ministerstvo průmyslu, obchodu a živnosti (dále MPOŽ), sign. 41/19, kart. 1.

⁴ *Některé patenty však byly přímo nabídnuty vládě, jako v případě inženýra Oskara Stromborga z USA, jenž nabídl „darem všem vládám svůj vynález, kterým prý možno několik hodin předem zjistiti hrozící zemětřesení.“* NA, fond Předsednictvo ministerské rady (dále PMR), sign. 877, kart. 3611.

⁵ Jakubec, s. 112; Špírk, s. 2; Špindler, s. 16, 43.

roku platilo téměř 4000 patentů. V následujících letech počet přihlášek poněkud opadl, ale počet platných patentů stoupal.⁶

V roce 1919 zrušil zákon č. 604/1919 Sb. pokladnu Patentního úřadu a platby poplatků se nadále prováděly přes poštovní poukázky. Patentů se rovněž dotýkaly i mírové smlouvy z Versailles, Saint-Germain a Trianonu (zákony č. 217 a 507/1921 a 102/1922 Sb.). Československo vedle toho přistoupilo i k dalším mezinárodním smlouvám a dohodám, které tuto problematiku obsahovaly. V říjnu 1919 ratifikovalo *Pařížskou unijní smlouvu na ochranu živnostenského vlastnictví z roku 1883*⁷ a 6. října 1919 přistoupilo vyhláškou 365/1921 také k *Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních obchodních známek*. Nápravou válečných škod způsobených první světovou válkou se též zabývala Československem podepsaná *Úprava týkající se zachování neb obnovy práv ze živnostenského vlastnictví poškozených světovou válkou* (zákon č. 340/1921 Sb.). Tato úprava prodloužila prioritní lhůty Pařížské konvence z roku 1883, resp. revidované washingtonské varianty z roku 1911, „až do uplynutí šestiměsíční lhůty po tom, kdy nabude tato úprava působnosti.“ Úprava však byla spíše doplňkem k mírovým smlouvám.⁸

Z československé domácí zákonodárné produkce se patentové ochrany dále týkal zákon č. 252/1922 Sb., který již reagoval na podepsané mírové smlouvy a přijímal jako platné německé patenty z nově získaných oblastí. Zde také začaly automaticky platit již existující československé patenty. Pokud již byly zaregistrovány na patentním úřadě v Berlíně, stahovala se na ně stejná ustanovení jako pro německé patenty z německých území připojených k ČSR (Hlučínsko). Zákon ve svém druhém paragrafu explicitně zrušil další platnost vilémovského patentního zákona č. 12/1891 ř. z. a přidružených předpisů pro území získaná Československem. Zabýval se i platností patentů na územích získaných od Rakouska (Valticko, Víto-razsko). Zákon určoval i procedurální fungování Patentního úřadu.

Pracovníkům PÚ zákon stanovil výši nutného vzdělání a platové ohodnocení podle tříd a přidělil příslušné úřední tituly (nestáli příslušníci PÚ

⁶ NA, MPOŽ, sign. 430/25, kart. 60.

⁷ Stalo se tak vyhláškou č. 364/1921 Sb.

⁸ ČSR přistoupila i k revidovaným haagským podobám Pařížské unijní úmluvy (22/1933 Sb.) a Madridské dohody (23/1933 Sb.). K madridské dohodě se pojal prováděcí předpis 25/1933 Sb. K dohodám se ještě vztahují zveřejněné přístupy dalších zemí k uvedeným mezinárodním dohodám (44, 45/1934 Sb. a 62/1936 Sb.).

mohli používat titul „člen patentního úřadu“). Stál i dočasní členové měli stejná práva a povinnosti. Prezidenta PÚ bral do přísahy nadřazený ministr a prezident PÚ pak přijímal přísahu ostatních zaměstnanců úřadu (zákon obsahoval i text přísahy). Norma nově měnila a doplnila i patentní zákon 30/1897 ř. z.

Rozvratem způsobeným první světovou válkou se zabývalo ještě vládní nařízení č. 151/1922 Sb. z 18. května 1922 určující lhůty k obnově nebo uplatnění patentních práv podle již dříve vydaných norem. Na vydání podobné normy měl zájem nejen stát, ale i sami vynálezci sdružení ve Svazu vynálezců, kteří v tomto směru působili.⁹ Vládní nařízení o ochraně vynálezů na tuzemských výstavách (199/1923 Sb.) umožňovalo, aby si výstavní výbory zažádaly o možnost ochrany představených vynálezů. Toto právo nabývalo reálné moci po veřejném přiznání tohoto práva v *Úředním listu republiky československé (prioritně) nebo v Patentním věstníku*. Vynálezce tak byl zabezpečen jen z části. Zcela se tak stalo „pod podmínkou, že vynálezce přihlásí vynález řádně k ochraně patentové u patentního úřadu ve lhůtě, jež počíná vnesením předmětu vynálezu do výstavy a jež končí uplynutím tří měsíců po skončení výstavy.“ Vyhláška tak poskytovala ochranu ode dne představení vynálezu, resp. jeho vnešení na výstavu.

Československo se roku 1919 stalo členem *Mezinárodní unie na ochranu živnostenského vlastnictví* („l' Union internationale pour la protection de la propriété industrielle“). Unie se od roku 1883 zabývala odbouráváním diferencí v patentních zákonech. Kromě toho poskytovala tzv. *unijní priority*. Přihláška musela být podána u zahraničního patentového úřadu a musela se týkat stejného vynálezu. Žadatel tak byl nucen učinit do 12 měsíců od podání v původní zemi a přihláška měla obsahovat výslovnou žádost o přiznání priority z domovské země.

Přes tuto sjednocovací snahu existovalo několik způsobů udělení patentu:

- a) přihlašovací/registrační – zaregistrování, formální prozkoumání, udělení (románské země, Turecko)
- b) průzkumový – předběžná zkouška s věcným výzkumem (severské země, USA)
- c) vykládací/vyzývací – spojení přihlašovacího způsobu s možností vstupu veřejnosti

⁹ NA, fond Ministerstvo spravedlnosti (dále MS), sign. Aut I, kart. 154.

d) nakonec smíšený typ – kombinující přihlašovací a průzkumový způsob. Poslední varianta se uplatňovala vedle Spojeného království rovněž v Německu, Rakousku a Československu.¹⁰

Rok 1923 představoval pro Patentní úřad jistý mezník v právním a běžném fungování. Rozrůstající se úřad tehdy přesídlil na deset let do budovy piaristické koleje v Panské 1, kde však trpěl nedostatkem místa. K 1. lednu 1924 měl již 99 zaměstnanců (prezident a jeho zástupce, 50 techniků, 8 právníků, 6 účetních, 33 kancelářských a knihovnických pracovníků).¹¹

Organizační strukturu úřadu a povinnosti jeho členů upravilo vládní nařízení č. 73/1923 Sb. V čele úřadu stál prezident úřadu, kterého – stejně jako všechny úředníky – jmenoval na návrh ministra obchodu prezident republiky.¹² Prvním prezidentem PÚ byl v letech 1919–1934 JUDr. Alois Němec. Platilo pravidlo, že pokud byl prezidentem právník, musel být jeho zástupce inženýr a naopak. Patentní úřad spadl pod pravomoc ministerstva obchodu, které ustanovovalo pomocný personál úřadu a jemuž musel prezident PÚ každoročně předložit zprávu o činnosti. Jinak byl úřad zcela nezávislý. Řádné členy úřadu vyplácel stát. Mimořádní členové měli funkční platy. Byli povolováni na dobu pěti let a po jejím uplynutí mohli být opět povoláni. Nestálí členové PÚ mohli používat titul „člen patentního úřadu“. Řádní i mimořádní členové měli nárok na stejné platy.

Prezident úřadu řídil veškeré práce PÚ, vydával pokyny a rozděloval práci zaměstnanců i záležitosti patentních zástupců a inženýrů, kteří zastupovali při jednáních patentové žadatele. Do jeho kompetence spadalo disciplinární řízení, schvaloval dovolené do šesti neděl, promíjel poplatky nemajetným, nařizoval a vedl valné schůze členů PÚ. Každoročně určoval právníka, který zapisoval do rejstříku patentních zástupců.

Vyvlastnění důležitých patentů

Patentní zákon, převzatý z monarchie, si samozřejmě uchoval možnost vyvlastnění patentů důležitých pro bezpečnost státu a Československo této možnosti využilo krátce po první světové válce. Na podzim 1923 svolal

¹⁰ Jakubec, s. 112.

¹¹ Špindler, s. 17.

¹² *Přehledy personálního složení viz Batovcův almanach. Politický kalendář Československé republiky na rok 1927/1929/1937. Zákony, rady, pokyny, statistika, schematismus, adresář, s. 151–152, 171, 107.*

ministr obchodu „do své pracovny přísně důvěrnou¹³ poradu o použití § 15“ patentního zákona vůči firmám Telefunken, Siemens a Halske. Jednalo se o to, že patenty dotyčných firem byly natolik široké a „*takového dosahu, že jakýkoliv jiný patent tohoto druhu jest na území Republiky československé vyloučen, poněvadž jejich majitelé dovozují, že jejich patenty jsou každým jiným vynálezem tangovány.*“¹⁴ Pošta a telegrafy, ale i armáda „*by nesměla používatí jiných než shora uvedených patentů*“, což bylo absolutně nepřijatelné, zvláště s ohledem na možnost, že pokud by se opravdu používaly i jiné patenty a výrobky dalších firem, mohly by společnosti Telefunken, Siemens a Halske, „*opíraje se o platné právo (zejména patentní zákon), tyto stanice dáti zabaviti*“ a jakýkoliv poštovní a telegrafní provoz by skončil. Dále patenty ohrožovaly vědecký výzkum a domácí výroby.

Obdobným problémem se tehdy zabývala i Francie, která jej vyřešila za použití příslušných paragrafů mírových smluv. ČSR mohla právě jako spřátelená mocnost použít článku 306 versailleské mírové smlouvy, ale vnitřní zákonodárství republiky nebylo na použití tohoto článku připraveno, což by si vyžádalo zdlouhavé a nejisté projednávání zvláštního zákona. Stávající patentní zákon však pro tuto situaci dokonale postačoval, protože vyvlastňovací paragraf, požadující naléhavý zájem státu, armády nebo veřejnosti, byl naplněn.

Firmám Halske, Siemens a Krešl, na kterou byly patenty společnosti Telefunken převedeny, bylo naznačeno, aby se urychleně dohodly s čs. podnikem Radioslávií, a rovněž se čekalo, zda nový zákon o telegrafii přiměje obchodníky k dohodě. Avšak firma Krešl vznesla pro stát zcela nepřijatelné požadavky, včetně diktátu ministerstvu národní obrany, která komunikační zařízení bude používat. To dokonce zkusil ing. Krešl prakticky uskutečnit, když na MNO „*hrozil, že bude-li vojenská správa vyráběti nadále radiotelegrafní a radiotelefonní zařízení, bude nucen [...] zakročití pořádkem právním.*“ Vedle samotného MNO se do záležitosti vložil i zpravodajský odbor generálního štábu a ministr zahraničí telefonicky vyrozuměl ministra obchodu, „*že patenty těchto firem musí býti za všech okolností vyvlastněny, a pakliže by se snad v té věci vyskytly některé potíže, žádal, aby se pan ministr obchodu odvolal na to, že pan Dr. Beneš jako ministr zahraničí musí na vyvlastnění trvati.*“

Protože firmy zjevně neprojevovaly zájem o domluvu a silová ministerstva trvala z pochopitelných a oprávněných důvodů na svém stanovisku, sešli

¹³ Slova „přísně důvěrnou“ podtržena v originále.

¹⁴ Tangovat – z latiny = týkat se. Váša, Pavel – Trávníček, František: Slovník jazyka českého. 2. vydání. Praha 1941, s. 1417

se zástupci zúčastněných rezortů 31. ledna 1924 na ministerstvu vnitra za účelem uskutečnění rozhodnutí ministerské rady z 25. října 1923, „aby bylo ministerstvo vnitra zmocněno zmíněné vyvlastnění provést.“ Na schůzi se probraly osudy patentů po jejich vyvlastnění, otázka přibrání expertů pro předpokládané soudní řízení, a zejména právní otázky stylizace a zdůvodnění žádosti o vyvlastnění, která byla podána 4. února. Vzhledem k tomu, že celý spis týkající se vyvlastnění byl za další dva tři dny založen, lze předpokládat, že celý proces proběhl bez potíží a plně v představách státu.¹⁵

Dalším patentem, o který se branná moc zajímala, byly „válečné mosty systému Roth-Waagner“. V tomto případě však armáda jednala z opatrnosti. Po bojích na Slovensku potřebovala železniční správa ministerstva obrany urychleně opravit důležité komunikace a mosty této konstrukce jí nejvíce vyhovovaly. Proto v roce 1919 zažádala vnitro o jejich vyvlastnění, ač nevěděla, zda-li je tento systém vůbec patentně chráněn a nebyl-li přímo vlastněn vojenskou správou starého mocnářství. Ani PÚ nemohl v této chvíli pomoci, protože patřičnými archivy disponovaly patentní úřady ve Vídni a Budapešti. Ministerstvo vnitra s ohledem na okamžitou potřebu žádosti o vyvlastnění vyhovělo. Později MNO zjistilo, že ženíjní mosty soustavy Roth-Waagner nebyly v Rakousko-Uhersku patentovány. V té době se zdálo, že dotyčná firma uvažuje o dodatečném patentování, ale to se už považovalo za naprostý nesmysl, protože v důsledku různých bojů a praktické potřeby používaly všechny nástupnické státy této konstrukce.¹⁶

Ministerstvo vnitra ovšem několik žádostí o vyvlastnění odmítlo, protože soudilo, že v daných případech nejde o státní zájem (např. požadavek ministerstva obchodu na vyvlastnění jednoho amerického patentu, který měl způsobovat škody sklárnám v Třemošné).¹⁷

¹⁵ Všechny výše uvedené citáty v této pasáži pocházejí z NA, fond Prezidium ministerstva vnitra, sign. 225-219-44, fol. 5–17. O výsledku celé kauzy zřejmě svědčí dokument uložený v Národním archivu ve fondu MPOŽ, kde se mezi materiály o sporu mezi kinomajiteli a firmou Siemens a Halske ohledně používaných promítaček a dalšího vybavení kin, nachází zcela nelogický záznam či konspekt, že dohodou ze 16. května 1925 firma Krešl a spol. přenechala státní správě dotčené patenty „k bezplatnému používání při výrobě radiotelegrafních a radiotelefonních zařízení ve vlastních dílnách, pokud jde o používání uvedených patentů pro vlastní potřebu státní správy.“ NA, MPOŽ, sign. 40.381/31, kart. 742.

¹⁶ NA, fond Ministerstvo vnitra – stará registratura (dále MV-SR), sign. 284/1, kart. 277.

¹⁷ NA, MV-SR, sign. 282/2, kart. 277.

Vnitřní fungování PÚ¹⁸

Přijímání přihlášek a jejich zkoumání mělo následující průběh: přihlášku přijala podatelna, která ji kvůli udělení priority označila přesným datem, včetně hodiny a minuty přijetí. Spolu s jakýmkoliv podáním (přihláška, stížnost) bylo třeba zároveň dodat potvrzení o zaplacení příslušného poplatku. Zákon č. 252/1922 Sb. v § 49 určil, že přihláška „*smí obsahovati pouze jediný vynález.*“

Podání následně dostalo podle pořadí *předložení* „*čísla patentního úřadu*“ – „*č. p. ú.*“, která se zapsala do hlavní knihy. Označené přihlášky pak prezident, náměstek nebo jiný prezidentem pověřený pracovník přidělil podle předmětu a třídy konkrétním technickým referentům v přihláškovém oddělení. Přihlášku následně podatelna opatřila značkou spisu P, jíž nesla přihláška po celou dobu přihlašovacího řízení. Značky spisu P se zapisovaly do indexu. Číslo patentního úřadu i spisové značky začínaly každý rok od jedničky. Poplatkové oddělení přezkoumalo zaplacení dávek a přihláška zamířila ke stanovenému referentovi. K přihlášce se do desek připojovaly veškeré související dokumenty. Různá podání a přípisy rovněž dostávala č. p. ú. a získala i značku přihlášky P, ke které se vztahovala. Referenti jednotlivých přihlášek se zásadně neměnili.

Referent zkoumal přihlášku z několika hledisek, např. zda jde skutečně o nový vynález, který nebyl dosud nikde publikován, zda nejde o již běžně známou a v praxi používanou záležitost.

Stát si v patentním zákonu vyhradil „*právo státního monopolu*“. PÚ pravidelně zasílal ministerstvu národní obrany (MNO) seznamy přihlášených vynálezů. Zákon umožňoval vyvlastnění patentu státní nebo vojenskou správou po souhlasu ministerstva vnitra. Majitel měl nárok na náhradu. Vojenská správa se mohla po dohodě s MPOŽ vyhnout patentním právům a začít patentované předměty a postupy využívat zcela volně, a to i ve chvíli, kdy stále ještě probíhala jednání o náhradě.

V případě nějakého nedostatku sepsal referent „*zprávu o prozkumu*“, v němž vynálezci popsal vady jeho přihlášky a mohl poradit, jak nedostatky nejlépe odstranit. Pokud do jednoho měsíce přihlašovatel na zprávu nijak nereagoval, považoval PÚ přihlášku za odvolanou a už se jí dále nezabýval. Když byly v odpovědi odstraněny vady v přihlášce nebo obhájena novost přístupu, mohla být přihláška patentována.

¹⁸ *Tato část je založena na již citované publikaci komisaře Patentního úřadu ing. Ludvíka Špirka z roku 1925 Patentování vynálezů. Patentní zákon v praktickém použití, s. 20–46, 70–80 a vládních nařízeních č. 73/1923 a 273/1924 Sb.*

Patentní úřad vyrozuměl přihlašovatele, aby do dvou měsíců od doručení zprávy o patentovatelnosti přihlášky zaplatil náklady na tisk patentového spisu, v opačném případě byla přihláška považována za odvolanou. Jakmile poplatkové oddělení sdělilo, že tiskové poplatky byly správně zaplacený či prominuty, vypracoval referent vyhlášku pro Patentní věstník. Přihláška se stala připravenou pro vyložení, kdy referent do obálky vložil žádost o patentování, plnou moc zástupce, popis vynálezu a patentové nároky, výkresy a případně další listiny (např. prioritu). Na obálku nade-psal značku spisu P, č. p. ú., třídu, referenta, širší a užší heslo a data uveřejnění a vystavení přihlášky.

Úřad přihlašovatele informoval o „vyložení a uveřejnění předmětu přihlášky“, zároveň určil den priority a vyzval ho, aby zaplatil do tří měsíců od uveřejnění v Patentním věstníku první roční poplatek. Přihláška se jinak považovala za odvolanou.

Patentní věstník vycházel každého 15. dne v měsíci a obsahoval veškeré informace, které se dotýkaly patentování, tedy vyhlášek, zákonů, patentů, nebo částečného zamítnutí či skončení patentů a jejich převodů. Datem zveřejnění patentu v Patentním věstníku nabyl patent právní účinnosti.¹⁹

Od oznámení v Patentním věstníku probíhala lhůta dvou měsíců, kdy byla přihláška se všemi přílohami zpřístupněna ve výkladně PÚ k veřejnému nahlédnutí. Vyložený spis až do přiznání patentu požíval ochrany literárního díla. V případě neudělení patentu se tato ochrana prodloužila na pět let. Po dobu vyložení mohl být na přihlášku podán odpor. Odpor musel být zdůvodněn a předkládal se i přihlašovateli, který se musel do jednoho měsíce vyjádřit (mohl zažádat o prodloužení lhůty). Na přihlašovatelovu odpověď musel i odpůrce reagovat ve stanovené lhůtě. Tato vzájemná výměna odpovědí se mohla vícekrát opakovat. Po předběžném řízení rozhodl referent o udělení či odmítnutí patentu a s tím spojených výlohách. V případě odepření udělení patentu se vyrozuměl jak přihlašovatel, tak i jeho odpůrce a rozhodlo se, kdo zaplatí výlohy spojené s řízením.

V případě, že patent nebyl po dobu vyložení napaden a první roční poplatek byl řádně zaplacen, došlo k udělení patentu. PÚ o tom písemně informoval přihlašovatele a zároveň mu sdělil, pod jakým názvem a číslem bude patent zapsán, kterou prioritu na přihlášku obdržel, odkdy započala patentová ochrana a dokdy musí splácet roční poplatky. Přihlašovatel

¹⁹ Redaktory Patentního věstníku byli ministerský rada Egon Málek, později vrchní odborný rada dr. Jaroslav Bartoš a odborný rada ing. Ludvík Špírk. Batovcův almanach. Politický kalendář Československé republiky na rok 1927/1929/1937. Zákony, rady, pokyny, statistika, schematismus, adresář, s. 152, 171, 107.

obdržel pět výtisků patentových spisů. Převod patentu nebo přihlášky se děl podáním příslušné žádosti Patentnímu úřadu a k ní se připojila postupní listina. K patentům se mohly na žádost a za poplatek udělovat licence. Patenty zanikaly nezaplacením poplatků.

Patentní soud za první republiky

Patentní úřad se sice zabýval stížnostmi, ale rozhodující slovo při soudních sporech měl Patentní soud, který sídlil v bývalé kadetní škole na Praze IV (čp. 221) a pro patentní spory byl poslední instancí.²⁰ Přesto se některé případy dostaly i před Nejvyšší správní soud (dále jen NSS).²¹

Členy Patentního soudu jmenoval na návrhy ministerstev (zejména MPOŽ po konzultaci s ostatními rezorty) prezident republiky na dobu pěti let s možností opakovaného povolání. Ministr průmyslu, obchodu a živností se však předsedy NSS dotazoval, koho do Patentního soudu z členů NSS navrhuje a kdo je zároveň ochoten funkci přijmout.²²

Patentního soudu vznikl v roce 1921, ale na jeho vzniku se pracovalo od roku 1919. V jeho čele stál prezident nebo senátní prezident Nejvyššího správního soudu. Prvním předsedou Patentního soudu byl Ferdinand (někdy uváděn jako František) Pantůček a jeho náměstkem Emil Hácha. V polovině dvacátých let se po Pantůčkově úmrtí a jmenování Háchy do čela NSS ujal vedení Patentního soudu senátní prezident NSS Josef Čapek, kterého navrhl sám Hácha. Hácha také zažádal o zproštění funkce náměstka předsedy Patentního soudu a rovněž na základě jeho dobrozdání se jím stal Václav Kindl. Čapek pak soud vedl téměř do konce první republiky. Později převzal Kindlovu funkci Josef Tuček, který byl v roce 1937 úspěšně navržen na předsedu soudu. Až do roku 1941 se soud pod Tučkovým vedením obešel bez náměstka předsedy soudu, ač byl předseda NSS Hácha žádán, aby navrhl i zástupce předsedy patentního soudu. V roce 1940 si ministerstvo obchodu tohoto stavu povšimlo a urgovalo jeho nápravu. Neobsazené funkce se v roce 1941 ujal Karel Koschin, do té doby soudcovský člen Patentního soudu, ale v roce 1942 jej ministr

²⁰ Batovcův almanach. Politický kalendář Československé republiky na rok 1927/1929/1937. Zákony, rady, pokyny, statistika, schematismus, adresář, s. 270, 233, 180.

²¹ NA, fond Nejvyšší správní soud (dále NSS), sign. 29, kart. 824. Za upozornění na tento a některé další fondy děkuji PhDr. Heleně Nováčkové.

²² NA, NSS, sign. 15, kart. 71.

spravedlnosti této role zbavil. Toho roku se začalo jednat o personální obměně soudu. V jeho čele stanul od ledna 1943 Erich Kahler, zastupován Rudolfem Schmidtem, a řádnými členy byli jmenováni Jindřich Kotrba a Josef Köcher.²³

Na začátku třicátých let se objevil požadavek, aby mezi technickými odborníky u Patentního soudu měli dostatečné personální zastoupení zaměstnanci, resp. odbory, aby se ve chvíli, kdy se řeší spory mezi zaměstnancem-vynálezcem a zaměstnavatelem (v třídním smyslu), nemohlo přihodit, že zaměstnavatel-člen Patentního soudu bude rozhodovat v neprospěch zaměstnance. Jak byli sociálnědemokratičtí poslanci na konci ledna 1933 vyrozuměni odboráři, mezi navrhovanými odbornými technickými členy soudu převažovali zaměstnavatelé, ředitelé podniků a vedoucí pracovníci, kteří všichni měli blíže k majitelům závodu než k zaměstnancům. Odbory proto požadovaly, aby přinejmenším jedna třetina technických odborníků byla jmenována na základě návrhu odborových ústředí. Za sociální demokracii se této věci ujal poslanec Robert Klein a ministerstvo spravedlnosti jej přijalo za svůj a nakonec i přes počáteční zdráhání MPOŽ prosadilo tento rozumný požadavek.²⁴ Otázka byla usnadněna i jakýmsi precendentem z roku 1927. MPOŽ tehdy přislíbilo rezortu obrany, že pokud by se v průběhu doby vyskytla potřeba odborníka na ryze vojenské záležitosti, neopomene MPOŽ tuto záležitost řešit jmenováním příslušného kandidáta ministerstva národní obrany. Nepřekvapí, že se důvěrně evidovalo i národnostní složení Patentního soudu, v němž Češi jednoznačně převažovali nad Slováky a Němci.²⁵

Další vývoj Patentového úřadu (1924–1938)

Na položené základy z roku 1923 navázaly v následujících letech další předpisy. Nařízení vlády č. 69 z roku 1924 upravovalo a konkretizovalo výhody poskytnuté dělnickým a nemajetným vrstvám, které se dostaly do řízení Patentního úřadu. Vedle „poshovění a případného prominutí nákladů za tisk patentního popisu a výkresu, přihláškového a prvního ročního

²³ Podrobněji ke jmenování soudců i odborných členů NA, MV-NR, sign. B 1262/1–2, kart. 1648; MS, sign. Aut 1, kart. 155; PMR, sign. 265, kart. 1691–1693 a NSS, sign. 15, kart. 71–72 (včetně finančních odměn a sporů ohledně jejich výše, resp. dlouhodobých snah o jejich snížení).

²⁴ NA, MS, sign. Aut 1, kart. 155.

²⁵ NA, PMR, sign. 265, kart. 1692; NSS, sign. 15, kart. 71.

poplatku a kromě prominutí některých poplatků za řízení“ bylo možno ve zvláštních případech „přidělití ku prozatímnímu bezplatnému zastupování v řízení o udělení patentu patentního zástupce neb úředně oprávněného civilního technika“. Žadatelé museli pochopitelně svoji nemajetnost doložit potvrzením. Výhody povoloval prezident úřadu.

Další vládní nařízení č. 208 z téhož roku upřesňovalo náležitosti patentových přihlášek a plných mocí.²⁶ Jednací řád PÚ byl precizován vládním nařízením č. 273/1924 Sb., o jednacím řádu patentního úřadu. Praktickým použitím a využíváním vynálezů se zabývalo vládní nařízení č. 80/1925 Sb. Práva a povinnosti patentních zástupců určovalo vládní nařízení č. 6. ze dne 22. prosince 1925. Nařízení stanovovalo nutné vzdělání, průběh zkoušek, práva a povinnosti zaměstnanců úřadu. Kárnými záležitostmi se zabývala příslušná komise, složená z prezidenta PÚ a jeho zástupce. K této dvojici jmenoval ministr průmyslu, obchodu a živností osm členů (šest zaměstnanců PÚ a dva patentní zástupce). Nařízení se zabývalo šetřením a případným zánikem oprávnění.

Dále se úpravou patentové ochrany zabýval zákon č. 25/1933 Sb. ze dne 20. prosince 1932. Zákonodárci určili, že tři roky od udělení patentu může být *„patent zcela nebo z části odvolán, jestliže majitel patentu zneužívá výlučného práva uděleného patentem, např. tím, že opomene vynález v tuzemsku v přiměřeném rozsahu prováděti nebo dáti prováděti nebo aspoň učiniti vše, čeho je třeba, aby bylo zajištěno takové provádění.“* Mělo se tím zabránit, jak sám zákon přiznává, aby se musela potřeba tohoto patentu řešit zejména nebo dokonce výhradně dovozem ze zahraničí. Zákon dále zpřesňoval některé vnitřní a vnější postupy Patentního úřadu. Obdobný význam měla vládní vyhláška č. 29/1933 Sb., která předepisovala náležitosti k dokladům priority u patentních přihlášek.

Třicátá léta se pro PÚ nesla ve znamení změn, překotné činnosti i největšího personálního rozmachu, kdy přihláškové oddělení disponovalo až 79 inženýry. V roce 1933 se úřad přemístil do budovy v ulici Na Františku č. 1039, resp. do jejího západního křídla.²⁷ Od roku 1934 byl prezidentem PÚ jeho dlouholetý člen ing. Severin Daum, jenž ve funkci setrval až do roku

²⁶ *Pro zajímavost lze citovat § 14, odstavec 5, který obsahoval důležité upozornění při předkládání modelů a vzorků k posouzení: „Ukázky výbušných látek a traskavin zejména pak všech látek náležejících do třídy 78 [tj. traskaviny a výroba zápalných látek – pozn. D. H.], nebud'ťž předkládaný.“*

²⁷ *Batovcův almanach za rok 1937 uvádí adresu Klášterská, u Štefánikova mostu (s. 107).*

1939.²⁸ Na „vině“ všech těchto změn snad může být návštěva pracovníků Nejvyššího úřadu kontrolního a účetního (dále jen NÚKÚ), kteří ve fungování Patentního úřadu shledali několik nedostatků, včetně nevyhovujících prostor znemožňujících zachování důvěrnosti spisů, špatného vedení spisové služby a účtů, nedostatečných inventárních záznamů, a zejména množství nevyřízených přihlášek, kterých bylo přes 20 000. Poslední záležitost byla na jaře 1932 předmětem interpelace poslance Jana Pekárka za živnostníky a podle NÚKÚ se úřad nijak nezasadil o zlepšení situace a navržené změny ani neuvážil.²⁹

Mezinárodní postavení republiky v druhé polovině třicátých let se projevilo v zákoně č. 131/1936 Sb., který dále upravoval některé předpisy vztahující se k patentnictví, resp. znovu uváděl některé možnosti, jimiž stát disponoval a dále je rozšířil. Zákon v § 44 zakazoval přihlášené vynálezy poskytovat dále do ciziny a nařizoval jejich držení v tajnosti. Patentními přihláškami se vedle PÚ zabývalo i ministerstvo národní obrany. To mohlo podat návrh na vyvlastnění podle § 15 zákona č. 30/1897 ř. z. Patentní úřad mohl zrušit tajnost vynálezu jen v intencích povolených MNO.

U tajných vynálezů nedocházelo k vyložení ani zapsání do rejstříku. Do datečně však mohl vynálezce se souhlasem MNO požádat o zveřejnění patentu, avšak ochrana patentu nastala až od chvíle jeho zapsání. Patenty se v cizině mohly patentovat jen se souhlasem MNO, příp. když už byly dříve patentovány v ČSR. Dokázal-li jeho majitel, že mu utajením jeho vynálezu vznikla škoda, měl nárok na odškodnění, jehož výši určoval stát. Paragraf 45 dále umožňoval zástupcům MNO volné nahlížení do spisů Patentního úřadu. Následující paragraf určil: *„Je-li toho v zájmu obrany státu třeba, má vojenská správa právo užívatí nebo svými zmocněnci dít užívatí kteréhokoli vynálezu, a nemůže z toho důvodu býti proti ní uplatňováno nijaké právo z přihlášeného vynálezu nebo uděleného patentu. Určiti, zda je takového užívatí v zájmu obrany státu třeba, náleží ministerstvu obrany.“*

Ministerstvo národní obrany mohlo patent volně užívat i v případě, kdy se ještě stále vedla jednání o náhradě. Podle § 47 mohl PÚ udělit nucenou licenci podnikům na cizí vynálezy, pokud to vyžadoval státní zájem. Trvání licence stanovil Patentní úřad s přihlédnutím k požadavku MNO. Licence zanikla, pokud podnik, který ji získal, přestal být důležitý pro obranu státu.

²⁸ Špindler, s. 17, 18, 28, 49.

²⁹ NA, MPOŽ, sign. P 6285, kart. 303.

Žadatel o nucenou licenci se měl dohodnout na přiměřené náhradě. Pokud se tak nestalo, rozhodl stát.

Vládní nařízení č. 156 z 19. června 1936, o *vynálezích a patentech důležitých pro obranu státu*, představovalo prováděcí nařízení výše probraných paragrafů zákona o obraně státu. Nařízení stanovovalo jednotlivé „obory vynálezů důležitých pro obranu státu“, na něž se vztahoval § 44 zákona č. 131/1936. Nařizovalo Patentnímu úřadu, aby informoval přihlašovatele o tom, kdy byly opisy přihlášek, „popisů a výkresů dodány ministerstvu národní obrany.“ Opisy pro MNO musel zajistit přihlašovatel. Tajnost patentů nebo přihlášek se mohla vyhlásit i dodatečně. Zostřování mezinárodní situace a následné československo-sovětské spojenectví mělo dopad i na patentové zákonodárství, kdy se obě strany dohodly na vzájemné patentové ochraně (vyhlášky č. 62 a 130/1935 Sb. o provedení dohody o vzájemné ochraně práv ze živnostenského vlastnictví podepsané v Praze 25. března 1935). Patentovou problematikou se zabývaly i některé další normy méně zásadního charakteru.³⁰

³⁰ Na tomto místě uvádíme všechny normy k patentové problematice, které nejsou zmíněny v textu: Nařízení vlády č. 411/1920, jímž se zvyšují roční poplatky patentové; Vyhláška č. 227/1921, týkající se mimořádných opatření pro prioritní lhůty, stanovené v Pařížské smlouvě unijní k ochraně živnostenského vlastnictví ve prospěch příslušníků Spojených států amerických; Nařízení vlády č. 151/1922, jímž stanoví se lhůta k uplatnění, resp. obnově práv ze živnostenského vlastnictví dle zákonů ze dne 27. května 1919, č. 305, ze dne 24. července 1919, č. 469 a č. 471, a ze dne 30. června 1921, č. 259 a č. 261 Sb. z. a n.; Nařízení vlády č. 178/1922, jímž se zrušují výjimečná ustanovení v oboru práv ze živnostenského vlastnictví; Vyhláška č. 289/1922, již se stanoví zvláštní poplatky za vyhotovení listin a osvědčení patentním úřadem na žádost stran vydávaných; Nařízení vlády č. 302 a 303/1922, jímž stanoví se lhůta k uplatnění práv ze živnostenského vlastnictví dle zákona ze dne 30. června 1922, č. 252 Sb. z. a n., resp. jímž se zvyšují poplatky za přihlášky patentové a roční poplatky za patenty; Vyhláška č. 234/1923, o prohlášení mezi republikou Československou a Litvou, týkající se vzájemné ochrany práv ze živnostenského vlastnictví; Vyhláška č. 152/1925, již se stanoví zvláštní poplatky za vyhotovení listin a osvědčení patentním úřadem na žádost stran vydávaných; Vyhlášky 146 a 147 z roku 1932, o dalších přístupech k Úpravě madridské ze dne 14. dubna 1891, týkající se potlačení nesprávného označení původu ve zboží, revidované ve Washingtoně dne 2. června 1911 a uveřejněné ve Sb. z. a n. pod čís. 419 z r. 1921, resp. o složení dalších ratifikačních a přístupních instrumentů k Úpravě, týkající se zachování neb obnovy práv ze živnostenského

V roce 1938 se v Praze konal mezinárodní kongres pro ochranu živnostenského vlastnictví. Při této příležitosti navštívili československý Patentní úřad šéfové jeho zahraničních protějšků z Polska, Jugoslávie, Holandska, Francie a Spojeného království.³¹

Druhá republika a nacistická okupace (1938–1945)

V období druhé republiky se vládnoucí garnitura snažila vládním nařízením č. 342/1938 Sb., o mimořádných opatřeních v oboru ochrany vynálezů, zabránit případům, „*kdy přihlašovatelům nebo majitelům patentu nebo jich zástupcům by bylo vlivem těchto poměrů zabráněno v některém úkonu, jenž jest podle ustanovení patentního zákona nutný k udržení platnosti patentu nebo k řádnému sledování patentové přihlášky*“.³² Týkalo se to především případného propadnutí patentů, u nichž v důsledku branné pohotovosti „*nebo obsazením některých území státu cizí mocí*“ nedošlo k zaplacení některých poplatků. Proto je bylo možné zaplatit dodatečně, aniž by patent zanikl.³³

Vládní nařízení z času okupace č. 246/1939, o neúplně zaplacených poplatcích, řešilo situaci, že zejména roční a další patentové poplatky nepřicházely „*z území ležících mimo oblast Protektorátu Čechy a Morava*“ v požadované výši, neboť finanční ústavy si z nich strhly „*své manipulační výlohy*.“ Podle důvodové zprávy nebylo „*možno administrativní cestou sjednati nápravu, ježto výši oněch manipulačních poplatků nelze přesně předem určit*“, a proto se umožnilo uznání těchto plateb jako řádných, jestliže po výzvě PÚ došlo k jejich úhradě.³⁴

Události konce třicátých a první poloviny čtyřicátých let vedly nejen k personálnímu a pracovnímu útlumu Patentního úřadu, ale i k opomíjení

vlastnictví poškozených světovou válkou, uzavřené v Bernu dne 30. června 1920 a uveřejněné ve Sb. z. a n. 340 z r. 1921; Vládní nařízení č. 15/1933, jímž se stanoví poplatek za patentové přihlášky a zvyšují roční poplatky patentové a poplatky za patenty přídatkové; Vládní nařízení 58/1939, o změně formátu papíru pro podání patentových přihlášek.

³¹ Špindler, s. 18.

³² NA, MV-NR, sign. A 2725, kart. 445.

³³ Prodloužením lhůt k podání priorit u přihlášek se zabývalo vládní nařízení č. 345/1938 Sb.

³⁴ NA, MV-NR, sign. A 2725, kart. 445.

ze strany některých zahraničních patentních úřadů. Například anglický patentní úřad ihned po 15. březnu 1939 přestal zasílat do Prahy své patentové spisy. Patentní úřad v Praze dále své spisy do ciziny zasílal, včetně Londýna, a s pomocí říšskoněmeckých úředníků na ministerstvu obchodu se snažil, aby byla zásada reciprocity obnovena.³⁵

Druhá republika také řešila otázku úředníků německé národnosti, kteří zůstali pracovníky okleštěného státu. Na konci roku 1938 bylo u PÚ zaměstnáno „10 Němců, a to jeden úředník právní a 9 inženýrů. Právní úředník sám o své újmě odešel.“ Pět technických úředníků německé národnosti požádalo 24. října 1938, aby PÚ upozornil berlínský patentní úřad na jejich zájem o přestup. Svě žádosti již do Berlína poslali skrze německé zastupitelství. „Čtyři ostatní úředníci německé národnosti, z nichž 2 jsou neárijci, o převzetí do říšsko-německých služeb nežádali.“ Nacisté s vyřízením těchto žádostí přirozeně nespěchali.³⁶

Ještě než na úřad zcela dopadly nepříznivé podmínky nastolené nacistickou okupací, podala koncem ledna 1940 Masarykova akademie práce (dále jen MAP) návrh ohledně budoucnosti Patentového úřadu a celkové organizace v otázce vynálezů. Masarykova akademie práce ve svém dobrozdání zdůraznila „především prvořadý význam, který má Patentní úřad mezi správními úřady Protektorátu Čechy a Morava, a to jako nezbytný podklad racionalisace národní tvůrčí vynálezecké činnosti. Patentní úřad je především institucí technickovědeckou, ve které se soustřeďují vynálezy, výsledek národní technické tvořivosti. Technická tvořivost je jedním z nej osobitějších a nejdůležitějších výrazů národní kultury a v tomto smyslu je Patentní úřad spolu cennou a nespornou složkou kulturní autonomie.

Protože každý národ má svůj vlastní způsob myšlení, je třeba, aby mu byly ponechány nezbytné podmínky tohoto vlastního myšlení zejména na poli techniky, vedoucí k optimální technické tvořivosti, prospěšné ve svých důsledcích veškerému lidstvu.“

Toto brilantní přiřazení Patentního úřadu k oné slíbené kulturní autonomii z března 1939 bylo dále argumentačně podpořeno tím, že i mezinárodní právo „mluví proto nikoliv o státech, nýbrž o zemích“ (s odvolávkou na německou literaturu o patentovém právu). „Patentní úřad je tedy [...] národním technickým soudem, rozhodujícím o sporech technické povahy“, který nezasahuje do hospodářských otázek, a aby „mohl nestranně a spravedlivě rozhodovati musí býti jistě podrobně obeznámen s regionálními

³⁵ NA, PMR, sign. 877, kart. 3611.

³⁶ NA, PMR, sign. 279, kart. 1696.

poměry v oblasti své působnosti, tedy v tuzemsku, k němuž musí míti vztah po administrativní stránce.“ Po této bravurní obhajobě zachování PÚ, která samozřejmě nemohla nacisty s jejich despotickou a přezíravou ideologií vůči slovanským národům a dokonalou neúctou k jakémukoliv závazku odradit od přinejmenším znevýznamnění Patentního úřadu v Praze, MAP dále navrhla, aby se knihovna PÚ uvedla do pořádku a aby se úřad nově (a logicky) začal zabývat agendou ochrany známek a vzorů, což se skutečně v poválečném období stalo.

Patentní úřad uznal správnost vývodů Masarykovy akademie práce, leč s ohledem na absenci vlastní budovy hleděl se značnou skepsí na možnou rozsáhlou reorganizaci úřadu, natož na připojení nové agendy, ale v odpovědi bylo přislíbeno, že ministerstvo *„bude míti veškeré Vaše náměty v patrnosti a ve vhodné chvíli je bude uplatňovati.“*³⁷

V čele Patentního úřadu stál od roku 1939 ing. František Buchar. Ve své funkci vydržel do roku 1942, kdy jej nahradil JUDr. Josef Fák. Činnost PÚ však byla od léta 1940 omezována. Úřad nesměl od 1. srpna 1940 přijímat nové patentní přihlášky. Jedinou oprávněnou institucí se stal patentní úřad v Berlíně. Stalo se tak na základě nařízení říšskoněmeckých ministrů vnitra a spravedlnosti ze dne 20. července 1940 (RGBl. I., S. 1009). Právní rozbor nastalé situace na mnoha místech zcela programově opisoval z návrhů Masarykovy akademie práce a použil úplně stejné argumenty pro zachování samostatného protektorátního patentního úřadu. Kromě toho se rozbor samozřejmě dotkl i samotných právních a ryze praktických náležitostí, ale ihned v úvodu si povzdechl, že *„podle tohoto nařízení jest zřejmo, že Patentní úřad v Praze má likvidovati.“* Jednak by se patenty podávané do Berlína musely přihlašovat v němčině, jednak by protektorát přišel uzavřením pražského úřadu o jeden ze svých atributů autonomie, ale chudí vynálezci by ani nemohli využít možnosti bezplatného přihlášení patentu. Paradoxně nyní platil i zákon na obranu státu ve prospěch Třetí říše, která na tajné patenty také dohlížela svými zástupci. Rozbor provokativně končil citací pojednání z časopisu *„Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht“*, kde autor, ing. Theumer, v roce 1939 zastával názor, že s ohledem na výnos o vzniku protektorátu jsou stále platné nejen dosavadní čs. patenty, ale že Patentní úřad v Praze je oprávněn přijímat i patenty nové, což se do léta 1940 také dělo.

Říšský protektor sice dopisem z 23. října 1940 požádal Patentní úřad, aby nadále přijímal některé přihlášky (závislé a dílčí), ale PÚ se v odpovědi

³⁷ Mezi slovy *„bude uplatňovati“* bylo tužkou přeškrtnuto *„na příslušných místech“*.

odvolal na nařízení z 20. července 1940, které neznalo žádných výjimek a které se na všechny přihlášky dívalo jako na nové patenty. Patentní úřad uznal, že by některé výjimky byly logické, např. v případě dílčích přihlášek (vyloučených částí z dřívějších přihlášek) a v některých dalších případech, zejména u přídatkových patentů, které jsou rozšířením již dříve známých vynálezů chráněných staršími patenty, na kterých jsou přídatkové patenty existenčně závislé a pro výrobce finančně výhodnější. Přídatkové patenty se nyní musely tedy hlásit v Berlíně jako zcela nové patenty, ač již byly třeba hlavní patenty podány v Praze. PÚ se proto přikláněl k tomu, aby dostal možnost přijímat přídatkové patenty k hlavním patentům podaným před 1. srpnem 1940, ale zatím nesměl dělat nic.

Úřad se dále zabýval pouze nedokončenými spisy. Koncem roku 1940 evidoval téměř 19 000 rozpracovaných přihlášek, přičemž v normálních časech byl jeden referent schopen ročně definitivně vyřídit cca 100 patentů, a navíc se počty referentů v průběhu války snižovaly (např. koncem roku 1941 měl úřad jen 39 referentů). Přesto okupační moc tlačila na co nejrychlejší uzavření rozdělaných spisů, a tedy i konečnou likvidaci úřadu.

Na začátku roku 1941 navštívili zástupci německé armády Patentní úřad a dožadovali se vzniku samostatného „*oddělení ve věcech tajných vynálezů, prospěšných branné moci*“, do jehož čela byl postaven ing. František Havlík a jeho zástupcem byl ing. Julius Kroczek. Nové oddělení podléhalo přímo prezidentu úřadu, který byl spolu s Wehrmachtem jediný oprávněný toto oddělení úkolovat. Pracovníci, kteří se tajnými záležitostmi zabývali, podepsali nespécifikované „*prohlášení*“ (zřejmě o mlčenlivosti ohledně vojensky využitelných patentů) a za odměnu či pro lepší motivaci dostal každý zaměstnanec výtisk „*Trestní ustanovení o zemězradě, porušení povinnosti atd.*“, v němž se nešetřilo tresty smrti či vězením.³⁸ Při této příležitosti bylo neúspěšně intervenováno za zatčeného ing. Karla Schulze (viz níže).

Podle § 7 vládního nařízení o nové organizaci centrálních úřadů č. 208/1942 z 15. června 1942 přešly záležitosti Patentního úřadu na ministerstvo spravedlnosti. S odvoláním na toto nařízení byl v létě 1942 PÚ vykázán ze svého dosavadního sídla³⁹ a po částech se přesunul do prostor bývalé americké ambasády, dříve Průmyslové banky (Panská 2), a do místností Státní konzervatoře hudby v Trojanově ulici 13.

³⁸ Že s říší nebyly žerty, dokazuje už jen stylizace odstavce 4 § 143 říšského trestního zákona: „*Kdo jedná lehkomylně, a tím ohrožuje říznost německé branné moci, potrestán bude vězením.*“

³⁹ NA, MPOŽ, sign. P 3511, kart. 239.

V roce 1944 byla veškerá činnost PÚ i Patentního soudu „zastavena podle čl. IV. § 6 nařízení ministra spravedlnosti ze dne 2. IX. 1944 o zjednodušení justiční organizace.“⁴⁰ Z nařízení byly vyňaty přihlášky a patenty významné pro vedení války. O důležitosti rozhodoval prezident úřadu, u sporných případů rozhodovalo správní cestou ministerstvo spravedlnosti. V činnosti setrvala i nadále knihovna a účtárna.⁴¹

V průběhu druhé světové války se přesto i v protektorátním zákonodárství projevoval zájem o patentové záležitosti, byť v souvislosti s nacistickými zájmy. Vládní nařízení č. 97/1940 Sb. se zaměřilo na poplatky, lhůty a priority. Zároveň nařídilo platnost vybraných paragrafů tohoto nařízení pro příslušníky některých cizích států podle toho, jak tyto státy určil říšský zákoník. V nařízení č. 136/1940 Sb. byla zakázána účast osob židovského původu na patentní činnosti (§ 20). Tento paragraf určil, že do tří měsíců se musí vymazat židovské patenty. Za překročení tohoto a podobných nařízení hrozilo udělení pokuty ve výši 100 000 K nebo pobyt ve vězení v rozsahu až do šesti měsíců. Další vládní nařízení č. 269/1941 Sb. mělo spíše deklarativní nebo připomínkový charakter, když pravilo, že některá ustanovení dřívějších norem platí jen tehdy, neodporují-li mezinárodním smlouvám.

Vládní nařízení č. 52/1943 Sb. ze 24. prosince 1942 zaručovalo „politicky nespolehlivým [...] zástupcům ve věcech patentových a kandidátům patentního zastupitelství“ ocenění v podobě trvalého či dočasného výmazu „patentního zástupce z rejstříku patentních zástupců nebo kandidáta patentního zastupitelství ze seznamu kandidátů patentního zastupitelství.“ Dočasně vymazaného patentního zástupce mohl ministr po určité době opět jmenovat, ale muselo se v průběhu vyšetřování dokázat, „že kdykoliv a bez výhrad všecko nasadí pro nové politické uspořádání.“ Mohl být i opět zapsán do rejstříku patentních zástupců. Tresty byly stejné jako u č. 97/1940 Sb.

Předposlední válečný rok přinesl změnu a doplnění patentního zákona v podobě nařízení vlády č. 42/1944 Sb., které ukládalo, aby se při předběžné zkoušce přihlášek zveřejnily všechny námítky proti přihlášce. Prezident úřadu také mohl zastavit – „přihlížeje k obecným zájmům“ – předběžné zkoušky jednotlivých přihlášek. Nebylo-li možné udělit patent v plném rozsahu přihlášky, měl se PÚ snažit o patentování použitelných částí návrhu. Přihlášky se veřejně nevystavovaly a neoznamovaly, odporová řízení se nekonala. Nařízení dále přikazovalo, že ve stížnostních komisích musí

⁴⁰ Šturz, s. 3.

⁴¹ NA, MV-NR, sign. B 1262/2, kart. 1648; Šturz, s. 3; Špindler, s. 19.

být tři osoby. Při právní povaze sporu muselo jít o dva právníky a jednoho technika, při stížnosti technického rázu byl poměr opačný.

Další vládní nařízení k patentovým záležitostem pocházelo ze 7. dubna 1944 (č. 97/1944 Sb.). V jeho odůvodnění stálo: „*Nynější časové poměry vyžadují také jakési anonymity zápisů do veřejného patentního rejstříku a předepsaných úředních uveřejnění o udělených patentech, jakož i zpráv o nevyřízených patentních přihláškách,*“⁴² a proto nařízení umožňovalo zatajení osobních údajů majitelů patentů a licencí. O nezveřejnění rozhodoval prezident úřadu. Záznamy o nezveřejněných majitelích se vedly v příloze patentního rejstříku, sloužícího jen úřadu. Majitelé mohli zažádat o vystavení „*osvědčení o zápisu do přílohy.*“ Uveřejnění utajených údajů mohl nařídít prezident PÚ.

Patentní záležitosti v exilu

Zájem o patentové otázky projevovala rovněž československá emigrace. S postupným obnovováním a budováním státního zřízení ve Spojeném království, se vláda 23. srpna 1940 usnesla, „*že po dobu dočasné okupace Československa vykonává úkoly patentního úřadu*“ exilové ministerstvo vnitra v Londýně.⁴³ Zřejmě tak reagovalo na podnět obsažený v dopise britské patentní kanceláře Boulta, Wade & Tennant z 29. června 1940, která se upozornila, že její klienti jsou ochotni platit čs. patentní poplatky i nadále, ale přirozeně nikoliv do okupovaného státu a zda je ministerstvo financí ochotno akceptovat tyto platby přijímat a považovat je za plnoprávnou náhradu. Firma upozornila, že Polsko a Norsko přijímá tyto platby prostřednictvím svých ambasad v Londýně. Kancelář Boulta, Wade & Tennant zdůraznila, že klienti mají zájem udržet své patenty v platnosti, a zejména, že jde o relativně vysoké sumy, i když zpočátku možná budou příjmy nižší, než se tato informace dostane do povědomí.

Ministerstvo financí navrhlo, aby se úkolu ujalo MV a aby byl podle toho upraven i patentní zákon nebo alespoň aby vláda usnesla o pověření vnitřní agendou PÚ. Doma se pak měly platby MV považovat jako za zaplacené Patentnímu úřadu. Cíly patentního oddělení MV, jak je samo oddělení prezentovalo, bylo uplatnit čs. suverenitu v obchodě a v hospodářských otázkách a také získat pro státní zřízení v emigraci nějaké finanční prostředky. MV na základě získaných informací přijalo za svůj předpoklad

⁴² NA, MV-NR, sign. B 1262/2, kart. 1648.

⁴³ NA, fond Ministerstvo vnitra – Londýn (dále MV-L), sign. 2-3-18b, fol. 52, kart. 90.

zájem ostrovních majitelů patentů a různých patentních agentů o zachování svých patentů v ČSR nejen z obchodních, ale údajně i z vlasteneckých důvodů, a proto i ochotu platit čs. londýnské vládě. Snaha získat prostředky tímto způsobem se měla přenést i do USA (prostřednictvím diplomatického zastoupení). Prakticky se to mělo zařadit informativním oběžníkem o možnosti platit čs. vládě za patentovou ochranu všem patentním agentům ve Spojeném království a pozváním pro šest až deset nevýznamnějších patentních zástupců na oběd k ministrovi vnitra. Kromě toho se uvažovalo o vzniku matriky zaplacených poplatků a úředního dvojazyčného potvrzení. K cílům patentního oddělení se také řadila pomoc čs. vynálezům k uplatnění jejich objevů a nezapomínalo se ani na propagační agendu mezi britskými obchodníky.

Úkol to nebyl nijak malý. V polovině října 1940 MV předpokládalo, že bude muset kontaktovat asi 700 patentových kancelářů, ale na druhou stranu se odhadovalo, že ze Spojeného království plyne do ČSR na patentových poplatcích asi 3 miliony korun ročně (praxe do léta 1943 ukázala, že to je 1000–1500 liber ročně). Poplatky se začaly vybírat na přelomu let 1940 a 1941.⁴⁴

Od léta 1942 působnost v patentových záležitostech přešla na ministerstvo průmyslu a obchodu v exilu. Nějaký čas, než se otázka vybírání patentových poplatků vyřešila, proudily platby s vědomím britské vlády přes neutrální patentní zástupce do okupované Prahy!⁴⁵ Vybírání poplatků sice naráželo na určité právní potíže, neboť *praxe „při přijímání poplatků není*

⁴⁴ NA, MV-L, sign. 2-70/1–2.

⁴⁵ Absurdní situaci připouštěl i britský zákon „*The Patents, Designs, Copyright and Trade Marks (Emergency) Act*“ z 21. září 1939, který dokonce ani neznemožňoval „*Němci v Německu, aby nezískal patent v Anglii*“ v průběhu války a vyhláška organizace „*Board of Trade*“ přímo povolila placení „poplatků do nepřátelské ciziny“! Válka tedy, jak konstatoval čs. právní rozbor ohledně vybírání poplatků čs. vládou, nezasáhla „do patentně-právních otázek mezi Velkou Británií a jejími nepřáteli.“ Dokonce platili i „němečtí majitelé patentů ve Velké Británii své poplatky – stejně jako Angličané do Německa – do Velké Británie. Platby Němců docházely velmi přesně, většinou přes Švédsko.“ Od konce roku 1942 se ovšem válka mezi Spojeným královstvím a nacisty přenesla i do patentových otázek. Britské firmy dokonce měly do té doby možnost volby, zda budou platit do okupované Evropy, nebo čs. vládě Londýně! Příslušné orgány a zodpovědní činitelé přinejmenším dlouho nereflektovali aktuální politickou situaci... NA, MV-L, sign. 2-70/2, fol. 36–39. Většina citátů byla v originále podtržena.

ve shodě s ustanoveními platného československého zákona patentního“, ale již zavedený postup fungoval dále a jednalo se jen o uzákonění stávající praxe, která se však do konce války neuskutečnila.⁴⁶

V souvislosti s uvažovanými možnostmi různých federačních a konfedačních kombinací, které se zejména v první polovině války v exilu intenzivně probíraly. Uvažovalo se zejména o nutnosti redukce patentových teritorií, např. aby britské impérium mělo jeden patent nebo vytvoření patentního území mezi Československem, Polskem a pokud možno i Rakouskem, Maďarskem, Rumunskem a Bulharskem a některými dalšími státy. Vysněným cílem měl být patent platný pro celý svět a výkonné pravomoci pro mezinárodní patentní úřad v Bernu.⁴⁷ Poválečná realita uskutečnění těchto myšlenek neumožnila.

Otázka patentového vlastnictví patřila i do souboru dekretů, které exil v Londýně považoval za nutné vyhlásit ihned po osvobození, protože na území republiky v důsledku Mnichova platilo několik patentových práv (např. německé, maďarské, polské a slovenské).⁴⁸

Zaměstnanci PÚ a gestapo

Případy, kdy se gestapo zajímalo o pracovníky Patentního úřadu jsou především zvláštní svými protagonisty. Nikoliv v tom smyslu, že by postižení patřili k vedení úřadu, naopak, jednalo se o řadové členy (kancelářského pomocníka a technického referenta), ale tím, že v soukromí žili nestandardně či že zastávali přinejmenším nezvyklé názory. Objevené a předložené případy rozhodně nemohou posloužit jako celkový obrazek morálních hodnot a názorů všech zaměstnanců Patentního úřadu.

Konec roku 1940 přinesl kancelářskému pomocníkovi z Patentního úřadu, Janu Sotonovi (nar. 2. 6. 1913) zatčení „pro urážku kancléře Hitlera a německého národa“, za což byl odměněn českými bezpečnostními úřady čtrnácti dny vězení na základě článku 3 zákona č. 125/1927 Sb. Obvině-

⁴⁶ NA, MV-L, sign. 2-56-4, fol. 1–22. Po válce se práce na příslušném zákoně rozeběhly a otázku výslovně řešil § 6 zákona č. 52/1948 Sb., „o mimořádných opatřeních v oboru ochrany vynálezů“. NA, MV-NR, sign. A 2725, kart. 445.

⁴⁷ Vojacek, J.: *Post-War Tasks of Patent Legislation*. In: Beneš, Václav – Drucker, Alfred – Táborský, Edvard (eds.): *Czechoslovak Yearbook of International Law. Hlídky mezinárodního práva*. London 1942, pp. 129–134.

⁴⁸ NA, MV-L, sign. 2-56-5, fol. 117–147.

ný se trestu nevzpouzel a nastoupil jej. Policejní ředitelství 24. prosince 1940 informovalo ministerstvo vnitra, že s gestapem projedná případné předání zadrženého. „*Dříve se tak nemůže státi, až 6. ledna 1941, poněvadž do této doby jsou na gestapu vánoční prázdniny.*“ O případu byli 3. ledna 1941 informováni gestapáci z oddělení II BM, majícího na starosti české pravicové hnutí odporu.⁴⁹ Zároveň bylo informováno ministerstvo obchodu, pod jehož působnost Patentní úřad spadal, a Předsednictvo ministerské rady, které zajišťovalo protektorátní vládě přehled o zatčených osobách české národnosti.⁵⁰

Co se vlastně stalo a jak to se Sotonou dopadlo? Nepřekvapí, že výpovědi zúčastněných se liší, i když některé skutečnosti jsou popsány shodně. Podle varianty německého vojáka Ericha Poesslera, který v té době sloužil u 187. baterie protivzdušné obrany, rozmístěné u Ruzyně, jako pomocná kancelářská síla, se měl Jan Sotona 21. prosince 1940 chovat velmi hrubě a agresivně. Sotona údajně nejprve v restauraci u Šimůnků chtěl napadnout německého vojenského invalidu, čemuž „pomocná kancelářská síla“ německé armády zabránila. Přesto měl ještě v této hospodě dostat Poessler od Sotony fotografii „neznámé“ ženy, kterou pak potkali – jistě jen náhodou – v hostinci U Pecenků, kam se oba pánové přesunuli z restaurace U Šimůnků, a kde všichni tři seděli – opět zřejmě „shodou okolností“ – v samostatném oddělení. Kvůli oné neznámé a její fotografii se oba nepohodli. „*Sotona žádal na Poesslerovi, aby mu fotografii vrátil, který se však to zdráhal učiniti s tím, že fotografii dá ženě sám*“, což také učinil. Sotona proto údajně před ním opakovaně pliv a v následné hádce měl Sotona zvolat: „*Hitler scheisse, abwürgen, Allen verlore.*“ Načež Poessler požádal přítomného oberwachtmeistra pořádkové policie Herbeta Endziana z Policejního pluku Böhmen o zákrok. Ten zavolal strážníka Jana Galia, který Sotonu zatkl. Cestou na strážnici si měl Sotona opakovaně odpívnout a ještě jednou se pohádat s německým kancelistou. Sotona se u výslechu bránil, že německy neumí, ale oba Němci uvedli, že „*německy mluvil*“. Jeho znalost němčiny potvrdil i český četník a dřívější trestní záznamy rovněž prokázaly jeho znalost němčiny.⁵¹

⁴⁹ Datum „6. ledna 1941“ je v originále podtrženo modrou pastelkou. NA, fond Ministerstvo vnitra – nová registratura (dále MV-NR), sign. E 1291, kart. 11956. Sládek, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938–1945*. Praha 1986, s. 96.

⁵⁰ NA, PMR, sign. P 1672, kart. 3754.

⁵¹ NA, MV-NR, sign. E 1291, kart. 11956; NA, fond Policejní ředitelství Praha 1941–1950, fasc. S 4304/2, kart. 10646.

Sotona, bývalý dělesloužící četař u pátého autopraporu z Přelouče, nebyl ve chvíli možnosti vydání gestapu pro české četníky zcela neznámou osobou. V létě 1939, když se Sotona v posádkové nemocnici léčil na akutní kapavku, zúčastnil se opileckých výtržností v restauraci u sv. Tomáše, kde se slovy „*ty vole, ty jsi kluk proti mně*“ neváhal napadnout a zranit zasahujícího četníka.

Sotonova výpověď o slovní potyčce s Poesslererem svědčila spíše než o národnostním nebo politickém konfliktu o sporu mezi pasákem a zákazníkem. Sotona nejprve v hostinci u Šimůnků koupil vojákovi několik piv, „*daroval [...] vojínovi na jeho žádost fotografie jedné prostitutky*“ a po přátelském rozloučení se později setkali u Pečenků. V dalším lokále se oba muži opět setkali. K Sotonovu stolu si přisedla ženšina z vojákovy fotografie, načež se k nim připojil i Poessler, který ji vrátil její podobenku. Sotona mu zaplatil další pivo a Němec si sedl k jiné skupince hostů. Sotonu údajně několik osob varovalo, že přijde policie, ale on si údajně nebyl vědom žádného provinění a klidně vyčkal zatčení. Odmítl, že by nadával nebo plival. Pouze doznal, že byl „*poněkud podnapilý*.“

V dalším průběhu války měl Sotona ještě drobné potíže se zákonem (např. neplatil za dodané zboží, porušil nařízení o zatemnění a kromě toho platil alimenty „*na tři místa*“, s čímž měl také určité potíže), přesto, jak hlásí úřední zpráva z listopadu 1941, v PÚ, „*kde jest Sotona zaměstnán, požívá pověsti dobré*.“ Příhoda z prosince 1940 tedy neměla na Sotonovo zaměstnání žádný vliv, ale na druhou stranu žádný rodinný příslušník za něj také neintervenoval. Jakými službami si tohoto pochvalného uznání zasloužil, ponecháváme na volné fantazii, ale podle všeho se zdá, že i gestapo pochopilo, že v tomto případě nejde o nic jiného než o pivní záležitost.⁵²

Do opravdových existenčních potíží se dostal ing. Karel Schulz (nar. 24. 12. 1893), jehož 1. února 1941 zatkl gestapo, které českou stranu o důvodech zadržení neinformovalo. Za manžela a otce osmileté dcery pracovníci patentního úřadu při příležitosti vzniku tajného oddělení marně intervenovali u představitelů německé armády.⁵³

Schulz, bývalý ruský legionář, počátkem dvacátých let vystřídal množství zaměstnání, než zakotvil v Patentním úřadu. Nejprve krátce pracoval pro ministerstvo zahraničí na čs. konzulátu ve Varšavě, posléze měl

⁵² NA, Policejní ředitelství Praha 1941–1950, fasc. S 4304/2, kart. 10646; NA, PMR, sign. P 1672, kart. 3754.

⁵³ NA, PMR, sign. P 1672, kart. 3753; MPOŽ, sign. P 3511, kart. 239.

obchod se starým papírem a oleji a později s přesnými nástroji a stroji. U podnikání však dlouho nesetřval a po zřejmě krátkém angažmá jako zeměměřič u Státního pozemkového úřadu vstoupil do služeb Patentního úřadu. Spolu s dalšími pracovníky úřadu, např. Ludvíkem Špírkem, patřil k literárně činným pracovníkům a o patentové problematice sepsal několik publikací.⁵⁴

Schulz byl nacisty „odsouzen pro hanlivý výrok o Hitlerovi k 1 roku těžkého žaláře“⁵⁵ a druhého srpna 1941 jej propustili z protektorátních služeb. Jeho manželka Marie (roz. Šolcová) zažádala o vyživovací příspěvek na dceru Gaju. Schulz si k 1. únoru 1942 trest odpykal, ale nacisté jej nějakou dobu podrželi v tzv. ochranné vazbě na Pankráci. Snad ve vězení utrpěl zlomeninu pravé nohy nad kotníkem, která mu špatně srostla a musela být znovu operována. Po propuštění neměl zaměstnání, zato jeho dluhy v létě 1942 dosáhly výše 10 500 korun. Ještě nějakou dobu trvaly potíže s údaji v jeho dokladech.⁵⁶

Schulz se však přeci jen dočkal konce války a zažádal o přijetí do Patentního úřadu, který však trval na zahájení kárného řízení, neboť dotýčný se koncem třicátých let opakovaně dopustil hrubých urážek prezidentů Masaryka a Beneše. Od tohoto požadavku však bylo upuštěno po lékařském dobrozdání, že dotýčný je duševně chorý – trpěl paranoidní představou, že Eduard Beneš usiluje o jeho život a mimo jiné zastával názor, že TGM se podílel „na zavraždění básníka Máchy“.⁵⁷

Další osudy obou pracovníků úřadu jsou neznámé.

Poválečný vývoj až do zániku úřadu (1945–1952)

Od července 1945 stál v čele Patentového úřadu ing. Augustin Maršík. Jeho náměstky byli ing. V. Fric a bývalý prezident úřadu JUDr. Josef Fák. Části úřadu se na počátku roku 1946 přesunuly do zcela nejhoršího působiště, které po dobu svého trvání Patentní úřad vůbec zažil, do budovy kláštera Karla Boromejského ve Vítkově ulici 12, kde setřval až do svého zániku v dubnu 1952. Nastěhovalo se tam prezídium, všichni referenti,

⁵⁴ Schulz, Karel *Patentní příručka pro patentování vynálezů v ČSR a v cizině. Praha 1931 a o dva roky k ní vyšly doplňky.*

⁵⁵ *Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), sign. OK-Praha 1263/46.*

⁵⁶ *NA, Policejní ředitelství Praha 1941–1950, sign. S 7261/9, kart. 11253.*

⁵⁷ *ABS, sign. OK-Praha 1263/46.*

účtárna, poplatkové oddělení a podatelna. Zbývající orgány, jako např. knihovna, prodejna a archiv, setrvaly v budově Na Františku, resp. v ulici U Půjčovny 10, v dřívějším Zástavním úřadě. Patentní úřad byl podřízen ministerstvu průmyslu.⁵⁸ V rámci poválečné očisty se také zkoumala činnost některých pracovníků úřadu v době okupace, ale zjištěné případy byly spíše výsledkem krátkodobého přehnaného snažení, lidské závisti, škodolibosti a rozvířeného nacionalismu.⁵⁹

Poválečný vývoj směřoval několik let především k nápravě všech škod, pokud možno i na náklady poraženého protivníka (*Londýnská dohoda* přijatá jako zákon č. 75/1947 Sb.).⁶⁰ Stejnou problematikou se zabývala i *Neuchâtelská dohoda* (zákon č. 167/1947 Sb.), prodlužující prioritní lhůty

⁵⁸ Špindler, s. 19, 28, 49. NA, MV-NR, sign. P-1554, kart. 12140.

⁵⁹ *Výšetřováním* očistnou komisí byli postiženi Václav Landa (nar. 23. 9. 1887) a Oldřich Vrecion (nar. 18. 12. 1897). V prvním případě šlo o to, že jeho potomek v roce 1943 zahájil studium na vysoké škole v Německu. Výšetřovatelé reflektovali, že syn Miroslav v době studií byl již dospělý a na podzim 1939 v rámci protistudentských represálií pobyl nějakou dobu v nacistických koncentračních táborech a otec z toho měl mrtvici, v důsledku čehož pak dvakrát nesložil německou jazykou zkoušku a došlo k jeho propuštění z PÚ. Gestapo dvakrát vyzvalo Miroslava Landu, aby zahájil studium v říši, ale ten nejprve unikl tím, že byl zapsán na obchodní akademii. Druhé výzvy již uposlechl, neboť mu hrozilo pracovní nasazení v Duisburgu. V květnu 1945 se měl zúčastnit bojů proti okupantům. Dále se Václavu Landovi kladlo za vinu, že mu do práce měl pomoci Němec Langer, který byl dosazen do PÚ. Bylo však prokázáno, že opětovný nástup do úřadu proběhl v rámci normálního úředního postupu. „Důvodem reaktivisace byla výtečná kvalifikace obviněného“ a pro úřad byl tehdy „nepostradatelný“. Landa byl osvobozen. V případě Oldřicha Vreciona spočívala celá „vina“ v tom, že si Vrecion v průběhu války zažádal o přeložení do vyšší platové stupnice... Patentní úřad se jej zastal: „je všeobecně známo, že žádost podal jen z důvodů neutěšených poměrů sociálních“, neboť byl trvale nemocný a staral se o početnou rodinu. Žádost navíc šla běžnou úřední cestou. V tomto případě došlo k zastavení celého šetření. ABS, sign. OK-Praha 1262 a 1264.

⁶⁰ Vyhláška č. 2/1948 určila, že *Londýnská smlouva* (167/1947) „nabyla“ od 31. července 1947 „pro Československou republiku mezinárodní účinnosti.“ K dohodě se ještě vztahovala vyhláška 258/1948 Sb., o Dodatkovém protokolu k londýnské Dohodě o německých patentech ze dne 27. července 1946, sjednaném v Londýně dne 17. července 1947.

podle Pařížské unijní úmluvy. Dále např. řešila případy, kdy třetí osoby v průběhu války „*bezezlostně počaly užívatí vynálezu*“.

Nápravami škod způsobených válkou se zabýval v roce 1948 zákon č. 52/1948 Sb. *o mimořádných opatřeních v oboru ochrany vynálezů*, jenž prodloužil prioritní lhůty podle Pařížské úmluvy, které neuplynuly do 29. září 1938 nebo po tomto dnu započaly svoji účinnost do uběhnutí jednoho roku od účinnosti zákona č. 52/1948 Sb. Stejně prodloužení se týkalo prakticky všech lhůt. Ti, kdo započali v nevědomosti, že je dotýčný předmět nebo postup chráněn patentem, používat patentů do 31. května 1946, tak mohli podle zákona činit i nadále. Ještě 11. května 1949 byl vydán zákon č. 136, jímž se prodloužily poplatkové lhůty zkonfiskovaných patentů podle dekretů prezidenta č. 12 a 108/1945 Sb. a č. 104/1945 Sbírky nařízení Slovenské národní rady. Národním podnikům zákon nařizoval urychleně poplatky zaplatit, jinak by patenty zanikly a to byl také v podstatě hlavní důvod jeho vzniku.⁶¹

Na Patentní úřad se normou 284/1949 Sb. od 1. ledna 1950 nově přenesla působnost ve věci ochrany známek, vzorků a modelů. Původně se známkami a vzory zabývaly živnostenské a obchodní komory a ministerstvo průmyslu, obchodu a živností. Známkový odbor, kde pracovalo 27 osob, se v dubnu 1950 přesunul z ulic U Obecního domu 3 a Elišky Krásnohorské 3 do Zlatnické ulice 1.⁶²

Existenci Patentního úřadu ukončil zákon č. 6/1952 Sb., *o vynálezech a zlepšovacích námětech*, jenž byl od 1. dubna 1952 nahrazen *Úřadem pro vynálezy a zlepšovací náměty*, jehož úředním listem se stala *Sbírka vynálezů*. Prvního dubna vláda vydala nařízení č. 7/1952 Sb., které převádělo zákon č. 6/1952 Sb. do praxe a vyhlášovalo některá přechodná opatření.

⁶¹ NA, NSS, sign. 2/2075, kart. 26.

⁶² Špindler, s. 19–20.

Zusammenfassung**Das Patentamt 1919–1952**

Der Artikel behandelt die Entwicklung eines der spezialisierten Fachämter der Staatsverwaltung, des Patentamtes, das im Jahre 1919 errichtet wurde und dem Ministerium für Handel, Industrie und Gewerbe unterlag. Es knüpfte personell und rechtlich an das österreichische Patentamt in Wien, von dem es auch einige Mitarbeiter übernahm. In der Führung des Amtes stand der Präsident, der die sämtliche Tätigkeit der allen seinen Teilen festsetzte. Die bedeutendste und größte Abteilung war die Anmeldeabteilung, die sich mit der Beurteilung der eingegangenen Patentenvorschläge beschäftigte. Es existierten daneben auch noch z. B. Bibliothek, Archiv und gelegentliche Beschwerdeabteilung. Für Entscheiden der Rechtsstreite entstand im Jahre 1921 das Patentgericht, das eine Abzweigung von dem Obersten Verwaltungsgericht war. Seine größte Aufschwung erzielte Patentamt in den 30. Jahren des 20. Jahrhunderts. Seit 1940 durfte das Patentamt auf Befehl der Okkupanten keine neuen Anmeldungen empfangen und nach der Erledigung der begonnenen Aktenstücke sollte das Amt eingehen. Nach der Befreiung beschäftigte sich das Patentamt ein paar Jahre genauso wie nach dem Ersten Weltkrieg mit der Lösung der Fragen des Patenteigentums der Subjekte der besiegten Staaten. Im Jahre 1949 gewann neu in seinen Zuständigkeitsbereich die Agende des Marken- und Musterschutzes. Im Jahre 1952 zum Nachfolger des Patentamtes wurde das Büro für Erfindungs- und Vorschlagswesen.

The Patent Office, 1919-1952

This study examines the organisation and administrative history of the Patent Office from its inception in 1919 until its abolition in 1952. The creation and functioning of this office are placed in the wider context of foreign and domestic policy.